

Розділ VI.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО. ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 339.732

ЗАСАДИ БАНКІВСЬКИХ ВІДНОСИН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ТРЕТІМИ КРАЇНАМИ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Бисага Юрій Михайлович,
доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України
завідувач кафедрою конституційного права та порівняльного
правознавства Ужгородського національного університету

Сідак Микола Васильович,
кандидат юридичних наук,
начальник юридичного відділу УжНУ,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
Ужгородського національного університету

Автор окреслює проблему дослідження як визначення правових аспектів відносин країн-членів Європейського Союзу з третіми країнами. Мета публікації полягає у визначенні правових основ взаємовідносин банківських установ країн-членів ЄС з банківськими установами третіх країн: розкритті їх основних засад, правових особливостей їх взаємодії, виявленні напрямків їх розвитку й виробленні науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення правової регламентації діяльності взаємовідносин України з ЄС в банківській сфері. Для досягнення поставленої мети автор узагальнив основні теоретичні розробки науковців України, Росії, Чеської Республіки, Словацької Республіки і законодавство ЄС та України, що стосуються правової регламентації банківських відносин ЄС з третіми країнами, які не одержали достатнього висвітлення в науковій літературі, а саме в працях: Л. Балка, А. А. Вишневського, П. Д. Біленчука, О. Г. Динніка, А. Ко-рауша, М. Томашика.

Перспективи інтеграції України до єдиного європейського ринку та Європейського Союзу (відповідно до державної політики України та укладеної Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та її країнами-членами від 14 червня 1994 року) змушують шукати шляхів гармонізації стратегій та законодавств.

Перша банківська директива “Про координацію законів, правил і адміністративних по-

ложень, що регулюють організацію і ведення бізнесу кредитних організацій” від 12 грудня 1997 р. (далі – перша директива) і друга банківська директива “Про координацію законів, правил і адміністративних положень, що регулюють організацію і ведення бізнесу кредитних організацій” від 15 грудня 1989 р. (далі – друга директива) встановили цілий ряд правових засад (принципів), на яких Європейський Союз базується у побудові та розвитку відносин із третіми країнами, тобто країнами, що не є членами ЄС [1, с. 197-205; 2; 3].

Установлені банківськими директивами правила відносин із третіми країнами будуються на двох основних принципах [4, с. 75-79].

Перший принцип полягає в тому, що для кредитних інститутів третіх країн у якій-небудь країні-члені ЄС не повинне створюватись умови для їх діяльності більш сприятливі ніж для кредитних інститутів країн-членів ЄС [2].

Другий принцип стосується положення кредитних інститутів Європейського Союзу на території третіх країн. Відповідно до нього ЄС повинен вживати заходів для того, щоб кредитні інститути Союзу одержували на території третіх країн можливість ведення бізнесу на умовах рівної конкуренції (на рівні тих кредитних інститутів, що засновані у третій країні).

Перший принцип впливає з норми ст. 9 Першої банківської директиви [3]. Відповідно до даної статті країни-члени ЄС не повинні засто-

совувати до філій кредитних інститутів, що мають головні офіси за межами ЄС, правила, що могли б привести до створення умов (положення) більш сприятливого в порівнянні з положенням філій кредитних інститутів, що мають головні офіси в Європейському Союзі. Поряд з цим, компетентним органам країн-членів ЄС ставилося в обов'язок повідомляти Комісії і Банківському консультативному комітетові (надалі – Комітет) про всі ліцензії, видані філіям кредитних інститутів, що мають головні офіси за межами ЄС [5, с. 53-58].

Друга банківська директива поклала обов'язки на компетентні органи інформувати Комісію не тільки про ліцензування діяльності філій кредитних інститутів, заснованих у третіх країнах, але і про ряд інших фактів [6, с. 135-147]. Насамперед, інформування повинне мати місце в тому випадку, коли компетентні органи країни-члена ЄС видавали ліцензію на здійснення банківської діяльності кредитному інституту, що є субсидіарієм стосовно підприємства, заснованого за межами ЄС. Дана вимога діє у відношенні як прямих, так і непрямих субсидіаріїв. Поряд з цим Комісія повинна бути проінформована про випадки придбання підприємством, заснованим у третіх країнах, часток участі в кредитних інститутах, заснованих на території ЄС.

Другий принцип (закріплений в Другій банківській директиві) – принцип, відповідно до якого кредитні інститути країн ЄС повинні, по можливості, здійснювати свою діяльність на території третіх країн на рівних умовах на засадах здорової конкуренції. Згідно ст. 9 цієї Директиви країни-члени ЄС повинні інформувати Комісію про будь-які проблеми, що виникають перед кредитними інститутами. У залежності від характеру проблеми Комісія має можливість їх вирішувати двома способами. У тому випадку, якщо на підставі отриманої інформації Комісія має підстави вважати, що третя країна не вико-

нує умови принципу взаємності, тобто кредитні інститути Союзу не одержують доступу до ринку, аналогічного тому, що ЄС надає кредитним інститутам з цієї третьої країни, Комісія уповноважена надавати Раді пропозиції про проведення переговорів з метою виправлення ситуації [7, с. 340-349; 8, с. 187-189].

Поряд з переговорами Друга директива надає й іншу можливість – реагування на труднощі, що виникли перед кредитними інститутами ЄС для заснування філій та ведення бізнесу на території третіх країн. Так, допускається ухвалення рішення про призупинення розгляду заяв про видачу ліцензій на здійснення банківської діяльності кредитним інститутам, які засновані підприємствами з третьої країни, у якій кредитні інститути Європейського Союзу зіткнулися зі схожими труднощами. Аналогічні заходи можуть вживатися щодо заяв про придбання часток участі в кредитних інститутах підприємствами з відповідної третьої країни.

Отже, при проведенні правової регламентації взаємовідносин ЄС та України у банківській сфері, слід:

1) з метою встановлення принципу рівності при заснуванні та діяльності кредитних інститутів, імплементувати норми щодо мінімальних стандартів і вимог щодо створення кредитного інституту з Першої та Другої банківських директив у Закон України “Про банки і банківську діяльність” (привести у відповідність: розмір статутного капіталу України до норм ЄС, стандарти до власних капіталів тощо);

2) з метою формування єдиного внутрішнього ринку Україною з країнами-членами ЄС, внести зміни до Закону України “Про банки і банківську діяльність” щодо введення в коло суб'єктів банківських відносин філій та представництв закордонних банків, з обов'язковою їх реєстрацією Національним банком України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Balko Ľ. Bankové právo. – Bratislava: ELITA, 2000. – 333 str.
2. O koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů vztahujících se ke zřizování a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí, kterou se mění a doplňuje směrnice č. 77/780/EHS (druhá bankovní směrnice): Druhá směrnice Rady ES č. 89/646/EHS z 15. prosince 1989.
3. O koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů vztahujících se ke zřizování a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí: První směrnice Rady ES č. 77/780/EHS z 12. prosince 1977.
4. Grúň Ľ., Aktuálne tendencie vývoja bankovníctva v Slovenskej republike a v krajinách Európskej únie // Acta Facultatis Iuridicae. № 18. – Bratislava, 1999. – Str. 75-81.
5. Korauš A. Bankovníctvo na Slovensku: kritériá a kontext vstupu do Európskej únie – Bratislava: ELITA, 1997. – 191 str.
6. Tomášek M. Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie. – Praha, Linde, 1998. – 516 s.
7. Вишневикий А.А. Банковское право Европейского Союза: Учебное пособие. – М.: “Статут”, 2000. – 388 с.
8. Банківське право: українське та європейське / П. Д. Біленчук, О. Г. Диннік, І. О. Лютій, О. В. Скороход / За ред. П. Д. Біленчука. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999. – 400 с.